

Försvarsutskottets yttrande

1978/79:5 y

över propositionen 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin jämte motioner

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslöt den 29 mars 1979 att bereda försvarsutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionen 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin jämte motioner.

Utskottet

Utvecklingen inom den svenska tekoindustrin har länge varit bekymmersam från försörjningsberedskapssynpunkt. Riksdagen har under föregående riksmöte ställt sig bakom mål för uthållighet och standard beträffande försörjningen med tekovaror vid en påtvungen importminskning (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81). Målen förutsätter att olika tekovaror i en krissituation kan tillföras genom produktion eller från beredskapslager. Försörjningsuthålligheten har på tekoområdet bestämts till ca tre år, vilket är ett högre mål än för flertalet andra försörjningsområden.

I propositionen 1978/79:145 förordas att nivåer anges för den levande produktion som inom olika delar av tekosektorn svarar mot beredskapsbehoven. Den nödvändiga produktionskapaciteten är beräknad med förutsättningen om en möjlig krisimport, vars storlek motsvarar ungefär en fjärdedel av den årliga importen under åren 1974–1976.

De produktionsnivåer som föredragande statsrådet anger är beräknade för varje delbransch och uttrycks som den produktion som bör kunna åstadkommas under en treårig krissituation. Med bl. a. dessa nivåer som utgångspunkt redovisas en övergripande plan för tekoindustrin, avseende de tre budgetåren 1979/80–1981/82. Beslut om nästa planeringsperiod för tekoindustrin kan därmed kopplas till nästa långsiktiga beslut om totalförsvarets fortsatta utveckling våren 1982.

Den plan för tekoindustrin som handelsministern förordar innebär enligt propositionen (s. 26) att det skall finnas handlingsberedskap för att sätta in kraftfulla åtgärder för tekoindustrin under den treårsperiod som planen omfattar. Planeringsperioden t. o. m. budgetåret 1981/82 bör enligt handelsministern ses som ett skede för anpassning till en struktur och omfattning hos tekoindustrin som till inte oväsentlig del bestäms av de krav som försörjningsberedskapen ställer. För varje delbransch anges ungefärliga nivåer för den produktionskapacitet som av försörjningsberedskapsskäl bör

kunna upprätthållas under perioden fram t. o. m. budgetåret 1981/82.

Särskilda försörjningsberedskapspolitiska åtgärder bedömer handelsministern kunna aktualiseras inom i första hand den grundtextila industrin. Försörjningsberedskapslån, särskilda strukturgarantier, avskrivningslån och kreditgarantier är aktuella stödformer utöver andra statliga insatser för tekobranschen. Statsrådet redovisar vidare handelspolitiska överväganden, frågor om offentlig upphandling samt behov av utredningar, prognoser och samordning. Bl. a. tillstyrker han att man utreder förutsättningarna för att bygga upp ett beredskapslager av begagnade kläder som vid behov skulle kunna omsättas via olika hjälporganisationer.

I partimotionerna från socialdemokraterna (1978/79:2303) och centern (1978/79:2429) erinras om att riksdagen i december 1978 uttalade (NU 1978/79:16, rskr 1978/79:122) att regeringens proposition våren 1979 om tekoindustrierna bör innehålla en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet såväl på kort som på lång sikt. Näringsutskottet anförde:

Planen bör syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. Den bör grundas på försörjningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar. I planen bör anges den produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålen skall kunna uppfyllas. En samordning är nödvändig för att strukturförändringar skall kunna genomföras i socialt acceptabla former med hänsynstagande till den regionala balansen. Vidare behövs en effektiv samplanering som omfattar både de statliga och de privatägda tekoföretagen.

Enligt socialdemokraterna svarar propositionen 1978/79:145 inte i något avseende mot nämnda riktlinjer. En snabb fortsatt minskning av tekoproduktionen kommer att äga rum om regeringens förslag godtas. Motionärerna underkänner regeringens syn på möjligheterna att vid en kris i vår omvärld klara försörjningen med kläder. De anser att riksdagen på nytt bör uttala att målet för samhällets politik på tekoområdet bör vara att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. I motionen förordas bl. a. att lågprisimporten begränsas i den omfattning som är nödvändig för att klara en bibehållen produktionsnivå att en särskild planering sker för utnyttjande av försörjningsberedskapslån som alternativ till och på längre sikt ersättning för det s. k. äldrestödet, att även hemtextilindustrin skall beaktas från försörjningsberedskapssynpunkt och kunna ges stöd samt att förutsättningarna för att bygga upp ett beredskapslager med begagnade kläder skall utredas först i ett läge då svensk tekoindustri är utslagen.

Centerpartiet kan inte acceptera det synsätt som ligger till grund för regeringens förslag. "Det synsätt som präglar propositionen kan närmast karakteriseras som eko av en låtgåpolitik från en förgången tid som för dagens samhälle helt saknar relevans. Det måste noteras som anmärkningsvärt att detta synsätt tillämpas i sammanhang som gäller beredskapsförsörjningen, dvs. en integrerad del av vår totalförsvarsplanering."

I centerns partimotion framhålls att Sverige liksom övriga länder i västvärlden måste slå vakt om sin tekoindustri eftersom det annars kan bli omöjligt att upprätthålla en tillräcklig försörjningsberedskap. Motionärerna understryker att den krisimport som förutsätts i propositionen är mycket osäker eftersom vi f. n. till stor del importerar tekovaror från avlägsna delar av världen. Krisimporten bör enligt deras mening antas motsvara det genomsnittliga intervallet 18–28 % av importen under åren 1974–1976. De anser att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt måste bibehållas. Beträffande offentliga organs upphandlingar anser motionärerna att man bör överväga att öka de medel för prisutjämnning som överstyrelsen för ekonomiskt försvar disponerar.

Försvarsutskottet har tidigare (FöU 1977/78:2 y) tillstyrkt att man upprättar en långsiktig plan för hur försörjningsberedskapen skall tryggas på tekoområdet. Riksdagen har i december 1978 uttalat sig om det önskvärda innehållet i en sådan plan. Utskottet måste nu konstatera att redovisning och förslag i propositionen 1978/79:145 inte motsvarar riksdagens önskemål.

Regeringens plan för tekoindustrin kan inte bedömas vara ägnad att leda till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt kan bibehållas. En grundläggande svaghet med planen är att den inte klarlägger de åtgärder som påkallas för att upprätthålla produktionskapaciteten och behovet av sådana insatser på tillräckligt lång sikt.

Enligt utskottets mening finns det inte anledning för riksdagen att frånga önskemålet om bibehållen produktionsvolym. En eventuell framtida omprövning av det fastlagda målet för försörjningsberedskapen på tekoområdet kräver långsiktiga bedömningar av utveckling och kostnader (jfr FöU 1977/78:5 s. 5).

I flera av motionerna efterlyser man en större långsiktighet från regeringens sida. Motionen 2429 (c) innehåller förslag att tekopolitiken skall bedrivas enligt en övergripande plan, i första hand intill nästa totalförsvarsbeslut men med en medveten framtidsinriktning. I motionen 2430 (m) framhålls att de åtgärder som regeringen aviserar är alltför kortsiktiga till sin natur och att branschens förslag måste ges en längre planeringssikt än ett år avseende det stöd som regering och riksdag avser att lämna. Utskottet instämmer i dessa synpunkter.

Beträffande planering av det slag som har föreslagits i motionen 2303 (s), liksom formerna för studier och långsiktig planering, vill utskottet förorda att man i första hand utnyttjar de ansvariga myndigheterna på området. Dessa bör anvisas att utnyttja metoder som ansluter till perspektivstudierna och vid behov ges ytterligare personella resurser för ändamålet.

Frågorna om tillgång på kvalificerad arbetskraft i en kris och om utbildning av ytterligare arbetskraft hör till dem som måste studeras ytterligare.

Utskottet vill liksom tidigare påpeka att antagandena om möjlig krisimport är osäkra. För tekovaror förutsätts en förhållandevis låg krisimport (jfr FöU 1977/78:5 s. 6).

Utskottet vill slutligen uttala att läget f. n. inte är sådant att det är påkallat att utreda förutsättningarna för att bygga upp ett beredskapslager av begagnade kläder. Tillgängliga utredningsresurser bör i stället utnyttjas för de ändamål som har berörts i det föregående.

Stockholm den 5 april 1979

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Bengt Gustavsson (s), Erik Glimnér (c), Eric Holmqvist (s), Gusti Gustavsson (s), Gudrun Sundström (s), Gunnar Björk i Gävle (c), Roland Brännström (s), Gunnar Oskarson (m), Åke Gustavsson (s), Evert Hedberg (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Eric Hägelmark (fp) och Kalevi Wernebrink (c).

Avvikande mening

av Hans Lindblad (fp) och Eric Hägelmark (fp) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Försvarsutskottet har" och på s. 4 slutar "i det föregående" bort ha följande lydelse:

Genom riksdagsbeslut under hösten 1977 (prop. 1977/78:42, FöU 1977/78:5, rskr 1977/78:81) fastställdes de mål som skall gälla för försörjningsberedskapen på tekoområdet beträffande bl. a. försörjningsuthållighet och försörjningsstandard.

Riksdagens uttalanden i december 1978 om det önskvärda innehållet i en långsiktig plan för samhällets insatser på tekoområdet gällde tekopolitiken från såväl försörjningsberedskapssynpunkt som ur sysselsättningspolitiska och regionalpolitiska aspekter. Förslagen i propositionen 1978/79:145 om nivåer för den löpande produktionen är grundade på de mål som fastslagits av försörjningsberedskapsskäl. Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till denna aspekt av tekopolitiken.

Utskottet konstaterar att de tillförselbehov som anges i propositionen i huvudsak motsvarar dem som fastställdes hösten 1977. Här till kommer att man nu uttalar att behoven i allt väsentligt bör tryggas genom levande produktion. Det kan också konstateras att den möjliga krisproduktionen fortfarande är tillräcklig för att tillgodose behoven.

Handelsministern förordar en plan som gäller budgetåren 1979/80–1981/82. För tid därefter anser han att beslut bör fattas i samband med nästa beslut om totalförsvarets fortsatta utveckling våren 1982. Utskottet tillstyrker att planeringen inriktas på detta sätt.

Utskottet tillstyrker också de åtgärder som redovisas i planen för tekoin-

dustrin och biträder handelsministerns uttalande (s. 26) att försörjningsberedskapslån i vissa fall bör kunna utgå innan man har nått en nivå som är kritisk från försörjningsberedskapssynpunkt, då så är motiverat av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl.

I centerns partimotion förordas att krisimporten bör antas motsvara det genomsnittliga intervallet 18–28 %. Handelsministern har för sin del förutsatt ungefär en fjärdedel, dvs. 25 %. Skillnaden är mycket liten. Utskottet vill liksom tidigare påpeka att antagandena om möjlig krisimport är osäkra. För tekovaror förutsätts en förhållandevis låg krisimport (jfr FöU 1977/78:5 s. 6).

Utskottet vill slutligen tillstyrka att överstyrelsen för ekonomiskt försvar ökar sitt kunskapsunderlag och sin beredskap genom att studera förutsättningar för att bygga upp ett beredskapslager av begagnade kläder.

